

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ

**II МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ**

23 листопада 2017 р.

РІВНЕ 2017

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ

**II МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ**

23 листопада 2017 р.

РІВНЕ 2017

однорідних граем, що протиставляються одна одній. Якщо морфологічна категорія тлумачиться як єдність змісту та форми, то граема – компонент змісту морфологічної категорії. Вираження граеми характеризується, як і морфологічні форми, певною сукупністю формальних показників.

Класифікація слів за частинами мови – це систематизація лексики мови за граматичними категоріями, яка адекватно відображає граматичну будову мови і є її структурною морфологічною моделлю. За загальним категорійним значенням кожна частина мови протиставляється іншим семантико-граматичним класам слів, причому це протиставлення може виражатися системою морфологічних форм (системою словозміни), або однією незмінною формою, але в граматичній будові мови таке протиставлення класів за формами (змінюваними / незмінюваними) і буде морфологічним оформленням граматичних відношень однієї частини мови до іншої і до граматичної системи як цілості.

УДК 81'373.7:811.112.2

І.І. Орел, канд. філол. наук

Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне

РОЛЬ НАРОДНИХ ЗАБОБОНІВ І ВІРУВАНЬ У ФОРМУВАННІ КОНОТАТИВНОГО КОМПОНЕНТА СЕМАНТИКИ СТЕРЕОТИПІВ

Поняття стереотипу активно досліджується у різних напрямках гуманітарної науки. Низка лінгвістів (Є. Бартмінський, О. Белова, О. Березович, У. Квастхофф, І. Кобозева, Х. Патнем) присвятили свої дослідження вивченню проблематики стереотипів. Стереотипи розглядаються як “семантичні або формальні конструкції, які формують культурно-мовний образ об’єкта” [2, с. 13]. Таке тлумачення дає підстави описувати два різні аспекти лінгвістичної класифікації стереотипів. Перший аспект – формальний (фразеологія, мовні кліше), другий аспект – семантичний (сміслові конотації мовних одиниць) [1, с. 154]. Вивчення семантичного аспекту (а саме –

конотативного компонента) ускладнених мовних знаків, які репрезентують стереотипи у німецькій мові, вважаємо за мету нашої розвідки.

Для вивчення стереотипів з позиції лінгвістики важливим є розгляд таких питань, як 1) мовний знак, що вербалізує стереотип, 2) стереотип і значення ФО з позицій когнітивної семантики, 3) когнітивна структура стереотипу, 4) стереотип як спосіб концептуалізації дійсності та мовні засоби його репрезентації [6, с. 205]. Саме ці питання залишаються **актуальними** для систематизації стереотипів як мовних одиниць, в основу якої має бути покладено їх формальну і семантичну типологію.

Матеріалом дослідження ми обрали стереотипи, що вербалізуються засобами ФО, які виникли на основі міфологічних та фольклорних забобонів і вірувань. Забобони – це вид марновірства, що полягає у здатності індивіда приймати за реальність невідомі сили, здатні провіщати події і впливати на них. Первинні наміри використання забобонів — бажання уникнути несприятливих ситуацій, деякі з них збереглися у певній стереотипній поведінці. Вірування – думки про світ, зароджені не стільки розумом, як почуванням; релігійні уявлення когось-небудь. Це не лише вірування в богів, а цілий комплекс вірувань людини, що охоплювали все її життя [4, с. 99].

З давніх-давен люди вірили у надприродні “вищі” сили, які керували життям і спричинювали ті чи інші природні явища [див. 7]. Існувало багато типів забобонів, які використовувалися у різних сферах життя. Для захисту від злих сил / демонів застосовувалися амулети, талісмани.

Трави, зілля приходили на допомогу у разі хвороби, привороту, чаклунства, наприклад: *Wer Myrten baut, wird keine Braut.* – *Мурти саджати, заміжнею не бувати*. По захист зверталися також до духів (як добрих так і злих), наприклад: *der Wilde Hackelberg / Jäger rennt* (так кажуть під час грози). В період між Різдвом і Днем трьох королів, за народними переказами, активізувались різні духи. “Дикий мисливець” приносить щось своїм друзям, карає ворогів; *(dreimal) an Holz klopfen/ anfassen* – тричі постукати по дереву (щоб успішно

закінчити справу). За повір'ям в деревах живуть духи, які оберігають від нещастя.

З приходом Християнства з'явилися забобони, викликані образами Ангела, Чорта, Бога, наприклад: *beim Teufel seiner Großmutter wohnen* – жити у чорта на болоті/ десь дуже далеко; *die Engel singen hören/ er hörte die Engel (im Himmel) singen (pfeifen)* – (розм.) він збожеволів (завив) від болю.

Особливе місце серед забобонів посідають ті, що пов'язані з відьмами, чаклунами, вурдалаками (Werwolf), наприклад: *(j-m eine Krankheit) anhexen* – зурочити к-н. Віра у Суд Божий сприяла виникненню низки традицій середньовічного судочинства: *die Probe des kalten Wassers* – довести невинуватість (ФО походить (IX ст.) від традиції очищення, яке проводилось холодною водою з метою визначення вини підозрюваного/ відьма чи не відьма).

Нашу увагу привертає конотативний компонент семантики студійованих ФО, що супроводжує основне значення. Конотативне значення ФО визначають як додаткове, що виникає у результаті переосмислення і виражає ставлення мовця до предмету номінації. Саме тому нами проведено ономаціологічний аналіз семантики ФО. Конотація не виявляється експліцитно.

Це результат семантичної зміни значення, який містить в собі сукупність уявлень про номінований денотат [5, с. 108]. І. В. Арнольд, Н. Д. Арутюнова І. О. Стернін виокремлюють три компонента в структурі конотативного значення: емотивний, оцінний, експресивний.

На цій підставі конотація розглядається як багатоконпонентне семантичне явище, що формується на основі екстралінгвальних чинників [див. 3].

У ході нашої розвідки встановлено, що конотативне значення досліджуваних одиниць може виявлятися через: 1) присутність лексеми у структурі ФО, яка прямо / непрямо вказує на емоцію, супроводжуючи основне значення, наприклад: *Die böse Dreizehn* – (розм.) чортова дюжина; *In Teufels Küche / Hexenküche kommen* – (розм.) йти до чорта.

У словникових дефініціях підкреслених слів присутні емотивні семи; 2) національно-специфічний образ/ ситуація, що викликає

стійкі емотивні асоціації, наприклад: *Jemanden am Arsch lecken können* – (розм., фам.) *не хотіти мати справи з к.-н., твердо відмовити к.-н.* ФО утворилось в результаті вірування, що при зустрічі з відьмою потрібно вимовити вказані захисні слова багато разів.

Емоційне ставлення до предмету тісно пов'язане з його оцінкою. І. В. Арнольд тлумачить **оцінність** як компонент конотації, що закріпився у значенні слова і транслює позитивне/ негативне ставлення до денотату.

Аналіз студійованих ФО виявив три способи вираження оцінки у конотативному значенні: 1) присутність лексеми, яка виражає оцінку (*gut, schlecht, schön, böse usw.*): *Der böse Niemand* – *злий дух*; 2) наявність лексеми, яка вербалізує образ із прозоро-мотивованою оцінкою (*Hexe, Teufel, Engel*): *wenn man vom Teufel spricht, kommt er* – *хто говорить про чорта, до того він прийде*; 3) національно-специфічна ситуація, покладена в основу переосмислення ФО, наприклад: *Blauäugig sein* – *бути наївним, недосвідченим; бути великим оптимістом* (походить від вірування, що голубі очі мають вірні, відверті і надійні люди).

Оцінний компонент тісно пов'язаний із **емотивним**, тому дослідники часто вказують на емотивно-оцінний компонент [3, с. 532]. Розрізняють два типи оцінності: інтелектуальну (належить до оцінки денотата і є частиною денотативного компонента) та емоційну (виражає ставлення мовця до предмету номінації і ґрунтується на тих емоціях, які викликає предмет номінації) [3, с. 533], наприклад: *Geh zum Blocksberg!* – *Забирайся до дідька!*; *dass du auf dem Blocksberg wärest!* – *Щоб тебе дідько вхопив!*; *Der Teufel ist ein Eichhörnchen!* – *йди к бісу!* Будова окличного/ імперативного речення сприяє експресивності.

Отже, у результаті нашого дослідження з'ясовано, що конотативний компонент значення стереотипів, репрезентованих засобами ФО, які утворилися на основі забобонів та вірувань транслює емотивний, оцінний, експресивний компоненти, які втілюються імпліцитно (наявність лексеми, яка володіє оцінкою) чи експліцитно (переосмислення на основі національно специфічного образу / ситуації).

Перспективами подальших досліджень вважаємо вивчення функціонального аспекту студійованих ФО.

Список використаних джерел:

1. Бартми́ньский Е. Языковой образ мира : очерки по этнолингвистике / Ежи Бартми́ньский. – М.: “Индрик”, 2005. – 528 с.
2. Белова О. В. Этнокультурные стереотипы в славянской народной традиции / Ольга Владиславовна Белова. – М.: Индрик, 2005. – 288 с.
3. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. — К.: Довіра, 2006. — С. 670.
4. Зайцева Л. О. Особенности коннотативного компонента значения лексических единиц в журналах о «Кино» // Молодой ученый. — 2014. — №10. – С. 531-534
5. Комлев Н. Г. Компоненты содержательной структуры слова / Николай Георгиевич Комлев. – М.: КомКнига, 2006, 192с.
6. Шутова М. О. Контенсивно-формальна типологічна таксономія етнокультурних стереотипів// Вісник КНЛУ. Серія Філологія. Том 17. № 1. 2014. – С. 205-214
7. Der Aberglaube im Mittelalter. – Режим доступу: HYPERLINK "http://www.deutschland-im-mittelalter.de/aberglaube.php#aberglaubens" http://www.deutschland-im-mittelalter.de/aberglaube.php#aberglaubens

УДК 811. 112. 2

А.В. Ришкова, викладач

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, Черкаси

**ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ ЗРОЩЕНЬ У
СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ**

Сучасні вітчизняні й зарубіжні германісти не мають єдиної думки щодо того, чи вважати зрощення (нім. Zusammenbildungen) різновидом композиції, деривації чи окремим способом словотворення.

Дослідниця М.Д. Степанова розглядала зрощення як суфіксальну модель при твірній основі – вільній чи зв'язаній словосполучі (іноді з усіченням флексії, випадінням артикля, прийменника). На думку інших дослідників, саме випадіння прийменника з артиклем свідчить

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

BAUZER A. MODELING THE SYNTACTICAL
RELATIONS: A CROSS-LINGUISTIC PERSPECTIVE 3

DEMENCHUK O. TOWARDS A TYPOLOGY OF
SEMANTIC DERIVATION MODELS 6

ПРОБЛЕМИ КОГНІТИВНОЇ СЕМАНТИКИ

ПОТАПЧУК С.С. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО
ВИВЧЕННЯ КОНЦЕПТУ 10

ПРОБЛЕМИ ЗІСТАВНОЇ СЕМАНТИКИ

АЛАДЬКО Д.О. МОТИВАЦІЙНІ МОДЕЛІ
НОМІНАЦІЙ АРТЕФАКТІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА
УКРАЇНСЬКИХ МОВАХ 14

АЛАДЬКО О.Д. НОМІНАЦІЇ ОДЯГУ В АНГЛІЙСЬКІЙ
ТА УКРАЇНСЬКИХ МОВАХ 17

ВАСИЛЬЄВА О.Є. СМАКОВІ НОМІНАЦІЇ В
АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ 20

ВАСИЛЬКІВ Л. СЕМАНТИЧНА ДЕРИВАЦІЯ
ВІЗУАЛЬНИХ НОМІНАЦІЙ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА
УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ 23

ГЕРАСИМОВА Н.І. ОЛЬФАКТОРНІ НОМІНАЦІЇ У
ФРАНЦУЗЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ 28

ГРЕБЕНЮК Ю. СЕМАНТИЧНА ДЕРИВАЦІЯ ТЕМПЕРАТУРНИХ НОМІНАЦІЙ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	30
ДАВИДОВИЧ Х.В. ТИПИ ВІДПОВІДНОСТЕЙ СЕМАНТИЧНИХ ДЕРИВАЦІЙ НОМІНАЦІЙ НА ПОЗНАЧЕННЯ СТРАХУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	34
ДРОШКЕВИЧ М.В. СЕМАНТИЧНА ВІДПОВІДНІСТЬ ЗВУКОВИХ НОМІНАЦІЙ У ФРАНЦУЗЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКИХ МОВАХ	40
КІНАЩУК А.В. ТИПИ СЕМАНТИЧНИХ ВІДПОВІДНОСТЕЙ ІРАЦІОНАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ, НІМЕЦЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)	43
КУЧМА Т.В. ТАКСОНОМІЯ ВТОРИННИХ НОМІНАЦІЙ НА ПОЗНАЧЕННЯ ІЄРАРХІЇ СУСПІЛЬСТВА	49
МІЗІН К.І. ЕТНОУНІКАЛЬНІ ЕМОЦІЙНІ КОНЦЕПТИ ЯК ОБ'ЄКТ ВИВЧЕННЯ ЗІСТАВНОЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ	52
НАУМЮК В.М. СЕМАНТИЧНА ДЕРИВАЦІЯ КОЛОРАТИВНИХ НОМІНАЦІЙ В УКРАЇНСЬКІЙ, АНГЛІЙСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКИХ МОВАХ	55
НЕМЕРИШИНА М.В. СПЕЦИФІКА ПОНЯТІЙНИХ СЕГМЕНТІВ ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУ «ДРУЖБА» У ЇХ СИНОНІМІЧНИХ НОМІНАЦІЯХ	59

СОБШАН Є.О. СЕМАНТИЧНА ВІДПОВІДНІСТЬ
НОМІНАЦІЙ БОЛЮ ТА ДИСКОМФОРТНИХ
ВІДЧУТТІВ В УКРАЇНСЬКІЙ, АНГЛІЙСЬКІЙ ТА
ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВАХ 64

ЦУП О.В. ЕТИМОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ЗВУКОВИХ НОМІНАЦІЙ В АНГЛІЙСЬКІЙ,
НІМЕЦЬКІЙ, ІСПАНСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ
МОВАХ 67

ЧЕРЕМІСІН М.В. ГУСТАТИВНІ НОМІНАЦІЇ В
АНГЛІЙСЬКІЙ, НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ
МОВАХ 70

***ФОНЕТИЧНА, ЛЕКСИЧНА І ГРАМАТИЧНА
СЕМАНТИКИ***

КОНСТАНТИНОВА О.В. СЕМАНТИЧНА ДЕРИВАЦІЯ
В АНГЛОМОВНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ
ОПОДАТКУВАННЯ 74

МИХАЙЛОВА Є.В. СЕМАНТИЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ЇЇ
РОЛЬ У ВИЗНАЧЕННІ ПОНЯТТЯ "ЧАСТИНА МОВИ" 77

ОРЕЛ І.І. РОЛЬ НАРОДНИХ ЗАБОБОНІВ І ВІРУВАНЬ
У ФОРМУВАННІ КОНОТАТИВНОГО КОМПОНЕНТА
СЕМАНТИКИ СТЕРЕОТИПІВ 80

РИШКОВА А.В. ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ
СТАТУСУ ЗРОЩЕНЬ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ
МОВІ 84

ТАРАСЮК Н.Ю. ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНА
ПАРАДИГМА СЛОВОТВІРНОГО ЗНАЧЕННЯ
ФРАНЦУЗЬКОГО АД'ЄКТИВА. 87

СЕМАНТИКА І ПРАГМАТИКА МОВНИХ ОДИНИЦЬ

БОРЗЕНКО О.П. СЛОВО ЯК НАЙВАЖЛИВІША
ОДИНИЦЯ МОВИ 92

ПАВЛОВСЬКА Л.О. ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНЕ
ВИРАЖЕННЯ ВЕРБАЛЬНИХ ФОРМУЛ ПОБАЖАНЬ У 96
РІЗНОСТРУКТУРНИХ МОВАХ

СЕМАНТИКА ТЕКСТУ І ДИСКУРСУ

КАЛІНІЧЕНКО М.М. СЕМАНТИКА ЛІТЕРАТУРНИХ
ТЕКСТІВ ТА ПРОБЛЕМА ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОЇ 99
ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ
АВТОРСЬКОГО ПРАВА (МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ
АСПЕКТ)

КРУТЬКО Т.В. СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЖАНР 105
ВІРТУАЛЬНОГО ДИСКУРСУ

МІГІРІН П.І. ДО ПИТАННЯ СЕМАНТИКИ ТЕКСТУ І 107
ДИСКУРСУ

ХАРИТОНОВА Д.Д. КАТЕГОРІЇ “СВІЙ” ТА 111
“ЧУЖИЙ” У ЇХ ОПОЗИЦІЙНОМУ
ПРОТИСТАВЛЕННІ

ЧЕБЕРЯК А.М. ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ 114
ГУМОРИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ
РОМАНУ ХЕЛЕН ФІЛДІНГ «ЩОДЕННИК БРІДЖИТ
ДЖОНС»)

СЕМАНТИКА І ПЕРЕКЛАД

ВАКУЛЕНКО О.Л. МІЖМОВНЕ ЗІСТАВЛЕННЯ 121
КОНЦЕПТІВ ТА ЇХНЬОЇ СТРУКТУРИ – НЕОБХІДНІ
СКЛАДОВІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

ДЖУРИЛО А.П., БАБИЧ О.А. ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ТЕЛЕСКОПІ ЯК НОВІТНЬОГО СПОСОБУ СЛОВОТВОРЕННЯ	126
ДЖУРИЛО А.П., ДЕМИДОВА Д.В. ГЕНДЕРНА СКЛАДОВА ПУБЛІЧНИХ ПРОМОВ В АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	130
ДЖУРИЛО А.П., НАКАЛЮЖНИЙ Н.В. ФЕНОМЕН ЄВРОЛЕКТУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ	134
ЗАБОЛОТНА Т.В. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ СЕМАНТИКИ ТОПОНІМІВ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ	138
ПАЮК В.Л. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АРХАЇЗМІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	141
ХРИСТИЧ Н.С. СПОСОБИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ СЕМАНТИКИ АНТРОПОНІМІВ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ	144
ШЕВЧУК Л.О., ТОНКОШКУРОВА Ю.Ю. ПРАКТИЧНІ ТРУДНОЩІ СЛОВОТВІРНОГО ХАРАКТЕРУ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ТА УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКОМУ ТЕХНІЧНОМУ ПЕРЕКЛАДІ	148
SCHMYRKO O. ÜBERSETZUNGSMÖGLICHKEITEN DER DEUTSCHEN UND UKRAINISCHEN SPRICHWÖRTER	152